

UNIVERSITATEA “BABEȘ-BOLYAI” CLUJ-NAPOCA

FACULTATEA DE ISTORIE ȘI FILOSOFIE

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

REFORMA CONSILIULUI DE SECURITATE ONU

ȘI MANAGEMENTUL CONFLICTELOR

COORDONATOR ȘTIINȚIFIC

Prof. Univ. Dr. Vasile Pușcaș

DOCTORAND

Cristina Alina Mureșan

2011

CUPRINS

LISTA DE ABREVIERI	1
LISTA DE FIGURI	2
INTRODUCERE.....	3
CAPITOLUL 1. CADRU TEORETIC SI CONCEPTUAL.....	6
1.1 <i>Justificarea metodei comparative și a studiilor de caz</i>	6
1.2 <i>Modelul (neo)realist</i>	9
1.3 <i>Modelul constructivist</i>	13
1.4 <i>Operaționalizări și teme de cercetare</i>	15
1.4.1 <i>Considerații generale asupra dimensiunilor reformei Consiliului de Securitate</i>	15
1.4.2 <i>Ipoteze (neo)realiste</i>	17
1.4.3 <i>Ipoteze constructiviste</i>	19
1.5 <i>Metodologie</i>	21
CAPITOLUL 2. REFORMA CONSILIULUI DE SECURITATE ONU ÎNTRE REALISM SI CONSTRUCTIVISM.	24
2.1 <i>Aplicarea modelului realist la studiile de caz selectate</i>	24
2.1.1 <i>Germania și Japonia: putere și interes în elaborarea politicii externe</i>	25
2.1.1.1 <i>Politica externă germană</i>	25
2.1.1.2 <i>Politica externă japoneză</i>	28
2.1.1.3 <i>Argumente pentru includerea Germaniei și Japoniei ca membri permanenți ai Consiliului de Securitate</i>	30
2.1.2 <i>Lumea a treia și influența statelor mici în cadrul ONU</i>	33
2.2 <i>Aplicarea modelului constructivist la studiile de caz selectate</i>	35
2.2.1 <i>Identități și norme în formularea intereselor naționale în Germania și Japonia</i>	35
2.2.1.1 <i>Identități antimilitariste postbelice</i>	37

2.2.1.2 <i>Explicații privind eșecul Germaniei și Japoniei de a deveni membri permanenți ai Consiliului de Securitate</i>	42
2.2.2 <i>Identitatea democratică a lumii a treia ca limitare a logicii realiste în Consiliul de Securitate. Relevanța puterii discursive</i>	44

CAPITOLUL 3. EVOLUȚIA PROCESULUI DE REFORMĂ A CONSILIULUI DE SECURITATE ONU .....

3.1 <i>Rolul ONU și al Consiliului de Securitate în sistemul internațional</i>	47
3.2 <i>Principalele dimensiuni ale reformei Consiliului de Securitate</i>	50
3.2.1 <i>Argumente pentru reforma Consiliului de Securitate</i>	50
3.2.2 <i>Considerații privind legitimitatea și reprezentativitatea</i>	53
3.2.3 <i>Aspecte procedurale corelate cu reforma Consiliului de Securitate</i>	56
3.2.4 <i>Cronologia propunerilor de reformă</i>	61
3.3 <i>Propuneri concrete de reformă a Consiliului de Securitate</i>	86
3.3.1 <i>Ariile reformei</i>	86
3.3.2 <i>Rezoluția 1991/163 ca posibil precedent pentru reforma Consiliului de Securitate</i>	97
3.3.3 <i>Foruri alternative pentru reforma Consiliului de Securitate</i>	100
3.4 <i>Reforma Consiliului de Securitate în viziune americană. Analiză (neo)realistă</i>	101
3.5 <i>Opțiunea unui loc permanent comun pentru Uniunea Europeană în cadrul Consiliului de Securitate. Analiză constructivistă</i>	104

CAPITOLUL 4. EFICIENȚA ONU ÎN MANAGEMENTUL CONFLICTELOR INTERNAȚIONALE. ....

4.1 <i>Bilanțul ONU în gestionarea conflictelor</i>	107
4.1.1 <i>Considerații generale asupra mediului internațional de securitate la începutul secolului al XXI-lea</i>	111
4.1.2 <i>Complexitatea negocierilor multilaterale în cadrul ONU. Factorul cultural</i>	114
4.2 <i>Raportul dintre reforma Consiliului de Securitate și eficiența ONU în gestionarea conflictelor</i>	128

<i>4.3 Efectele utilizării dreptului de veto asupra eficienței ONU în managementul conflictelor internaționale. Analiză realistă .....</i>	<i>131</i>
<i>4.4 Norme concurente în identitatea instituțională a ONU. Analiză constructivistă .....</i>	<i>133</i>

CAPITOLUL 5. CRIZA ECONOMICĂ GLOBALĂ ȘI IMPACTUL ASUPRA

ONU.....	137
-----------------	------------

<i>5.1 Considerații generale asupra crizei economice globale. Reforma financiară în cadrul ONU .....</i>	<i>137</i>
--	------------

<i>5.2 Forumul G20 ca posibil catalizator al reformei Consiliului de Securitate .....</i>	<i>139</i>
---	------------

<i>5.2.1 Emergența G20 în sistemul internațional. Relația cu G8 .....</i>	<i>139</i>
---	------------

<i>5.2.2 Raportul dintre ONU și G20.....</i>	<i>141</i>
--	------------

<i>5.3 Considerații privind viitorul reformei Consiliului de Securitate .....</i>	<i>142</i>
---	------------

CONCLUZII.....	145
-----------------------	------------

BIBLIOGRAFIE	151
---------------------------	------------

Cuvinte-cheie: reforma Consiliului de Securitate ONU; ONU și managementul conflictelor; (neo) realism; constructivism; raportul dintre ONU și G20; Statele Unite ale Americii și reforma Consiliului de Securitate ONU

***

Problematika reformei Consiliului de Securitate ONU (CS) a fost amplu dezbătută în ultimele două decenii. Deși se încadrează în reforma generală a Organizației Națiunilor Unite, acestei teme i s-a acordat o importanță specială, datorită locului privilegiat pe care CS îl ocupă între organismele ONU. În opinia unor autori, este un “guvern mondial” însărcinat cu menținerea păcii și securității internaționale¹, iar în opinia altor autori un “club al Marilor Puteri” care sub masca promovării unor valori democratice, își urmăresc în fapt propriile interese². Indiferent de viziunea abordată, complexitatea acestei teme a determinat selectarea unei metodologii de cercetare și a unei structuri specifice.

Lucrarea este concepută pe două paliere. *Palierul teoretic* are în vedere abordarea problematicii reformei în manieră comparativă, confruntând una dintre cele mai influente și tradiționale teorii din relațiile internaționale, (neo)realismul, cu o abordare mai nouă, considerată a fi una dintre principalele abordări concurente față de realism, anume abordarea constructivistă. Motivația abordării comparative este determinată de nevoia înțelegerii complete a problematicii reformei, pentru care nu este suficientă o abordare centrată exclusiv pe un model teoretic. Un alt motiv este capacitatea explicativă limitată a teoriilor din relațiile internaționale, în funcție de circumstanțe sau de cazurile selectate spre analiză³. Vor fi utilizate conceptele de baza ale fiecăreia dintre cele două teorii ca instrumente explicative pentru o serie de studii de caz relevante pentru studiul reformei CS, prezentate în cele ce urmează.

Palierul empiric include operaționalizarea celor două variabile dependente ale studiului: variabila dependentă principală, anume reforma CS, și variabila dependentă secundară, anume eficiența ONU în managementul conflictelor internaționale. În același timp, acest palier conține și aplicarea celor două modele

¹ Vezi Maurice Bertrand, L'ONU, Paris, La Decouverte, 2000, pp. 110-112

² Vezi James Paul, *Security Council reform: arguments about the future of the United Nations system*, 1995, pp. 3-5, disponibil pe Internet, <http://www.globalpolicy.org/security/pubs/secref.htm#veto>, la 15.5.2011

³ Vezi Daniel Maliniak et al., “International relations in the US Academy”, *International Studies Quarterly*, 55, 2011, pp.441-442, pentru o sinteză a evoluțiilor actuale în teoria relațiilor internaționale.

teoretice, realism și constructivism, la o serie de studii caz. Astfel, fiecare capitol al lucrării include câte un studiu de caz pentru fiecare din cele două paradigme, corelate cu analiza celor două variabile dependente.

Primul capitol constituie fundamentul teoretic al lucrării, prezentând cele două paradigme, conceptele de bază ale acestora, ipotezele de cercetare și metodologia. Cel de-al doilea capitol conține o analiză de studii de caz din cadrul lucrării, relevante pentru exemplificarea aspectelor concrete ale reformei CS, în special pentru reforma componentei Consiliului: cazurile Germaniei și Japoniei în calitate de puteri în ascensiune care aspiră la un loc permanent în CS și cazul separat al statelor mici (în bloc) care încearcă limitarea dominației Marilor Puteri și câștigarea unui statut egal în cadrul CS. Cele două categorii de studii de caz au fost abordate atât în manieră (neo)realistă cât și în manieră constructivistă.

Capitolul al treilea și capitolul al patrulea prezintă operaționalizarea celor două variabile dependente: reforma CS și eficiența ONU în managementul conflictelor internaționale. Astfel, capitolul al treilea operaționalizează variabila dependentă principală, reforma CS, în cinci arii ale reformei: reforma componentei CS, care grupează aria dimensiunii unui CS reformat și aria categoriilor de noi membri; reforma sistemului de vot; reforma metodelor de lucru ale CS; raportul dintre CS și Adunarea Generală ONU (AG). Acest capitol include o prezentare cronologică detaliată a propunerilor de reformă, precum și o serie de aspecte procedurale și legislative corelate cu reforma Consiliului. Având în vedere că aspectul principal al reformei CS pe care l-am avut în vedere este reforma componentei, capitolul al treilea include două studii de caz relevante pentru studiul acestei variabile: o analiză a reformei componentei CS din perspectiva intereselor SUA, în abordare realistă și evaluarea opțiunii de acordare a unui loc permanent în CS pentru Uniunea Europeană (UE), din perspectiva creării unei identități instituționale comune, conform direcției Politicii de Securitate și Apărare Comune (PESC), în abordare constructivistă.

Capitolul al patrulea operaționalizează variabila dependentă secundară, eficiența ONU în managementul conflictelor internaționale și investighează raportul dintre aceasta și reforma componentei CS. Capitolul conține și o analiză detaliată a bilanțului ONU în gestionarea conflictelor internaționale, în contextul mediului de securitate de la începutul secolului al XXI-lea. Această parte a lucrării include două studii de caz relevante pentru studiul variabilei dependente secundare: o analiză a

influenței utilizării dreptului de veto asupra eficienței ONU în gestionarea conflictelor, în abordare realistă și analiza constructivistă a unor norme concurente în identitatea instituțională a ONU, în speță dreptul la suveranitate națională vs. protejarea drepturilor omului.

În final, capitolul al cincilea prezintă ultimele evoluții internaționale corelate cu reforma CS, anume influența crizei economice globale asupra ONU și a reformei CS, precum și emergența grupului G20 ca posibil for alternativ de dezbatere a reformei Consiliului. Capitolul se încheie cu o serie de concluzii privind viitorul reformei CS pe termen scurt și mediu, din perspectiva câtorva factori: evoluția G20, politica SUA față de reforma CS, precum și posibilitatea deblocării interne (în cadrul ONU) a negocierilor.

Cercetarea a formulat două seturi distincte de concluzii: la nivel teoretic, privind puterea explicativă a teoriilor alese și la nivel empiric, vizând cele două variabile dependente și analiza studiilor de caz.

La nivel teoretic, selectarea celor două paradigme s-a datorat faptului că ele manifestă o preocupare comună pentru definirea acelorași concepte, dar într-o manieră distinctă, opusă, fiind cadre analitice potrivite pentru realizarea unui studiu comparativ. În același timp, acest tip de abordare a permis realizarea unei imagini complete a fenomenului studiat, în comparație cu o abordare centrată exclusiv asupra unui model teoretic. Astfel, fiecare dintre cele două teorii, anume realismul și constructivismul, sunt utile în explicarea unei anumite dimensiuni ale reformei CS. Deși cele două modele oferă seturi de explicații concurente, în general curentul de opinie actual din teoria relațiilor internaționale nu susține o înlocuire a unui model prin celalalt, ci mai degrabă o completare reciprocă⁴. Concluziile lucrării se asociază cu opiniile menționate, sugerând că pentru tema prezentei lucrări, abordarea comparativă a constituit o formă potrivită de analiză, având în vedere complexitatea problematicii reformei CS. Tot la nivel teoretic, o contribuție relevantă ar putea fi selectarea studiilor de caz relevante, pentru a susține ipotezele corelate cu fiecare din cele două modele teoretice și cu studiul celor două variabile dependente.

La nivel empiric, am identificat o serie de concluzii derivate din operaționalizarea celor două variabile dependente, corelate cu analiza studiilor de caz.

---

⁴ Pentru o sinteză a tendințelor actuale din studiul teoriilor relațiilor internaționale, vezi Daniel Maliniak et al., "International relations in the US Academy", *International Studies Quarterly*, 55, 2011, pp.441-442

În primul rând, din perspectiva variabilei dependente principale, reforma CS, aria reformei componente CS s-a dovedit a fi unul dintre cei mai importanți piloni ai reformei ONU, în general, și ai reformei CS, în particular. Opinia generală în cadrul curentului reformist, fie el mai radical sau mai moderat, este că modificarea componente CS, în vederea unei reflectări mai adecvate a distribuției actuale de putere din sistemul internațional, este crucială pentru creșterea eficienței organizației. Experiența de până acum a arătat că succesul acțiunilor ONU și în special al celor îndreptate în direcția menținerii păcii și securității mondiale (variabila dependentă secundară), depinde de realizarea unui consens între membrii ONU, în special între membrii permanenți ai CS. Faptul că ONU depinde din punctul de vedere al resurselor de contribuțiile statelor membre este un puternic argument în acest sens. Astfel, formularea unor propuneri tehnice de reformă, fie ele radicale sau nu, trebuie să aibă în vedere menținerea unui echilibru între principiul reprezentării democratice pe de o parte și distribuția reală de capacități ale statelor, pe de altă parte.

Studiul evoluției propunerilor de reformă de până acum, a relevat un progres lent care, corelat cu dinamica negocierilor, sugerează că unica modalitate de continuare eficientă a procesului de reformă este realizarea unor concesii din partea principalelor grupuri de interese (G4, „Uniting for Consensus” și Grupul African), precum și o implicare mai activă din partea Statelor Unite ale Americii. Acest aspect, investigat în analiza (neo)realistă a perspectivei americane asupra reformei CS, a demonstrat că orice propunere de reformă poate fi implementată cu succes, doar dacă beneficiază de sprijinul Statelor Unite ale Americii.

Din perspectiva reformei componente CS, studiile de caz din capitolul al doilea au generat concluzii relevante. Astfel, primul și al doilea studiu de caz se referă la Germania, respectiv la Japonia - două puteri în ascensiune pe scena internațională, iar un al treilea studiu de caz vizează în bloc grupul statelor mici în curs de dezvoltare (lumea a treia) ca factor de contrabalansare și limitare a influenței Marilor Puteri în cadrul ONU. Germania și Japonia reprezintă ceea ce literatura de specialitate centrată pe abordarea comparativă denumeste cazuri deviate. Astfel, cele două state sunt singurele care se bucură de un statut recunoscut de mari puteri la nivel mondial, sunt contribuabili importanți la bugetul ONU, fără a avea un loc permanent în CS. În explicarea acestui fenomen, cele două modele teoretice se completează reciproc. Pe de o parte, realismul a oferit un set de explicații potrivite pentru identificarea motivațiilor și intereselor care determină Germania și Japonia să caute recunoașterea statutului lor internațional, printr-o poziție de membru permanent în cadrul CS. Pe de altă parte, uzând de o viziune contrastantă, constructivismul a oferit explicații privind

eșecul aderării celor două state la CS ca membri permanenți până în prezent, având în vedere identitățile antimilitariste ale celor două state după cel de-al doilea război mondial.

În ceea ce privește grupul statelor mici, o analiză în cadrul capitolului al doilea a abordat, în spirit realist, puterea de influență pe care aceste state o pot, sau nu, manifesta în cadrul unei organizații internaționale în general, în speța în cadrul ONU și în special al CS. Acest studiu a constituit un prilej pentru investigarea raporturilor dintre CS și Adunarea Generală (AG). Studiul a relevat că distribuția de putere de la nivelul sistemului internațional se reflectă și în cadrul ONU, prin prerogativele și influența diferită dintre AG și CS. Astfel, AG este un for reprezentativ al tuturor statelor (egale și suverane), în timp ce CS este un club al Marilor Puteri. În același timp, aceste două organisme ONU reflectă și dihotomia dintre Nordul bogat, reprezentat de CS, și statele sărace din Sud, care domină numeric Adunarea Generală. Același grup de țări a fost investigat pentru a înțelege modul cum o viziune diferită asupra puterii, în spirit constructivist, poate explica rolul acestora în cadrul ONU, prin vocea AG. Am constatat o influență a identității specifice a acestui grup de state asupra formulării pozițiilor ferme ale Grupului African în cadrul procesului de reformă a CS, și mai ales asupra refuzului vreunui compromis în cadrul negocierilor.

Studiul de caz privind opțiunea acordării unui loc permanent pentru UE în cadrul CS, în abordare constructivistă, a relevat influența creării Politicii de Securitate Comună din cadrul UE, precum și a prevederilor Tratatului de la Lisabona, în definirea treptată a unei identități comune a Uniunii în plan extern. Deși aceste procese au loc pe termen lung, în prezent se poate discuta despre formularea obiectivelor de politică externă ale UE, sub constrângerile normative ale tratatelor europene, precum și de alterarea pozițiilor unor state europene membre și în CS, precum Franța și Marea Britanie, care sub impactul acestor norme și al definirii identității comune europene, susțin extinderea CS.

Un alt studiu de caz a avut în vedere abordarea, în manieră constructivistă, a dezbaterii privind dreptul la suveranitate pentru statele membre ONU vs. protejarea drepturilor omului. Cercetarea a demonstrat că aceste norme concurente au creat o ambiguitate identitară la nivelul organizației. La rândul său, această ambiguitate are un impact semnificativ asupra eficienței ONU în managementul conflictelor internaționale, diminuând în multe situații succesul operațiunilor de pace, generând temeri în direcția lipsei de imparțialitate a ONU sau a intervenției în sprijinul intereselor Marilor Puteri.

Operaționalizarea variabilei dependente secundare, anume eficiența ONU în managementul conflictelor internaționale, a avut în vedere corelația dintre aceasta și reforma componenței CS, relevând că extinderea Consiliului ar putea influența pozitiv aspectul eficienței doar în anumite condiții, care depind de modelul de reformă ales (dimensiunea unui CS reformat, statele care vor face parte din CS). O altă concluzie, asociată cu ideile unor autori, a fost necesitatea includerii puterilor emergente din sistemul internațional în cadrul CS pentru a le mobiliza suportul politic și financiar pentru operațiunile de pace ale ONU⁵. În același timp, studiul de caz privind influența utilizării dreptului de veto asupra eficienței ONU în gestionarea conflictelor internaționale a demonstrat existența unei corelații mai clare. Folosirea veto-ului de către Marile Puteri a fost unul dintre factorii cei mai importanți în blocajele la nivelul implementării rezoluțiilor legate de menținerea păcii și securității, astfel că reformarea sistemului de veto în direcția limitării sau desființării sale, deși improbabilă pe termen scurt și mediu, ar putea influența pozitiv dimensiunea eficienței managementului conflictelor. În plus, secțiunea dedicată rolului factorului cultural în cadrul negocierilor multilaterale din cadrul ONU, precum și în negocierile privind acordurile de pace derulate de organizație, a relevat importanța acestui rol și influența sa complexă asupra eficienței negocierilor.

Studiul reformei CS, în special al reformei componenței Consiliului, a fost un bun prilej pentru analiza comportamentului statelor în cadrul sistemului internațional, pentru investigarea distribuției de putere la nivel global și a raporturilor de putere existente. Am concluzionat că dinamica din cadrul ONU, în special cea corelată cu procesul reformei, reflectă în mare măsură transformările la nivel sistemic și tendințele de pe scena politică internațională. Sistemul internațional apare astfel ca unul în tranziție, caracterizat de câteva aspecte: apariția unor puteri emergente care doresc câștigarea unui statut în plan internațional, existența unor noi amenințări la adresa păcii și securității, precum și de provocări la adresa statutului hegemonului.

Cercetarea a demonstrat că o soluție intermediară de extindere a CS prin crearea unor locuri permanente și nepermanente cu mandat extins, supuse unei reevaluări ulterioare înainte de acordarea unui loc definitiv, ar putea fi o soluție pentru deblocarea negocierilor. În plus, o asemenea variantă de compromis ar putea obține

---

⁵ Vezi Kara Mc Donald, Stewart M. Patrick, "UN Security Council reform and US interests", *Raportul nr. 59 al Council for Foreign Relations*, decembrie 2010, pp. 36-39

suportul blocurilor de negociere (G4, „Uniting for Consensus” și Grupul African) și ar putea crea contextul pentru includerea în CS a statelor relevante din perspectiva unei guvernări globale eficiente. Acest rezultat ar fi unul benefic pentru adaptarea CS la transformările din sistemul internațional, generând astfel stabilitatea politică și sporind eficiența managementului conflictelor internaționale.